

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี

The Development of Cultural Tourism Route along the Bangkham River Lopburi Province

อานนท์ เท่งนาวี

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

โทร. 081-427-9961 E-mail: arnon.mmtc32@gmail.com

Arnon Tengnavee

Master of Public Administration, Stamford University

รับเข้า: 23 มิถุนายน 2561 ตอบรับ: 9 สิงหาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี มาจากมีฝักตบขวางขึ้นหนาแน่นทำให้เกิดขวางเส้นทางสัญจรทางน้ำ เป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสีย ด้านความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี พบว่า ชาวบ้านในชุมชนใช้ประโยชน์ทางน้ำจากแม่น้ำบางขามในการอุปโภค บริโภค ทำการประมง แต่ในด้านของการพัฒนายังไม่ให้ความสำคัญและความสนใจเท่าที่ควรเนื่องจากขาดความมั่นใจว่าจะพัฒนาแม่น้ำบางขามแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้ และในด้านแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี พบว่า 1) ควรมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีหลากหลายนอกเหนือจากการล่องเรือเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม 2) ภาครัฐควรส่งเสริม ในด้านงบประมาณ เครื่องจักร บุคลากรในด้านการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีนโยบายในการกำจัดฝักตบขวางอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 3) ประชาชนควรให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือกับภาครัฐในการที่จะตอบสนองกับนโยบายของภาครัฐที่จะพัฒนาแม่น้ำให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม 4) ผู้นำชุมชนควรมีศูนย์กลางในการในการช่วยเหลือประชาชนให้คำปรึกษาทั้งทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนา เส้นทางท่องเที่ยว วัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this study were to study the problems in developing cultural tourism, to conclude the opinion in cooperation of community and tourism attractions and development guidelines for cultural tourism route of Bangkham River, Lopburi. From the study, the results of the first objective stating that to study the problems in developing cultural tourism route of Bangkham River, Lopburi, indicated that the problems were from water hyacinth overgrowth which blocked water transportation and rotten the water. The results of the second objective, to study the opinion in cooperation of community and tourism attractions in the area of Bangkham river, Lopburi, indicated that local people were benefited from Bangkham river in the form of consumption and fishery. However, people of Bangkham river community still lack in confidence of developing Bangkham river to be an interesting tourism attraction. The results of the third objective stating that to study of development guidelines for cultural tours of Bangkham River, Lopburi, indicated that 1) there should be more attractions and activities other than nature cruise, 2) the government should support the development of tourism in term of funding, machineries, and personnel. The policy of controlling and constant water hyacinth should be enacted for cleanliness of water, 3) the local people should cooperate and support the government in order to develop cultural tours of Bangkham river, and 4) the community leaders should be the center for listening to the problem of people and help them accordingly in both the development of tourism and business.

Keywords: development, tourism route, culture

บทนำ

ลพบุรี เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน ผ่านความรุ่งเรืองมาแล้วหลายครั้ง เคยเป็นราชธานีแห่งที่ 2 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จวบจนปัจจุบันลพบุรียังคงมีเสน่ห์เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ในฐานะจังหวัดที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่งดงาม ตลอดจนมีธรรมชาติที่สวยงามแปลกตา ทั้งทุ่งดอกทานตะวัน เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และยังมีแม่น้ำอีกหลายสายที่มีความสวยงามทางด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ อาทิ เช่น แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำบางขาม สิ่งเหล่านี้ช่วยบอกเรื่องราวของความเป็นมาที่ให้นักท่องเที่ยว อยากไปเยือนลพบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำสายต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น โดยมนุษย์ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ

ลพบุรีมาไม่น้อยกว่า 3,000 ปีแล้ว จนเป็นแหล่งชุมชนที่พัฒนาเป็นบ้านเมืองเริ่มตั้งแต่สมัยทวารวดี อาณาจักรละโว้ - อโยธยา ก่อนพัฒนาเป็นกรุงศรีอยุธยาในกาลต่อมา ดังจะพบว่า มีวัดเก่าสมัยอยุธยา เรียงรายตามลำน้ำอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ได้สันนิษฐานไว้ในหนังสือ “ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินประพาสตั้งแต่พระราชวังจันทร์เกษมถึงจังหวัดลพบุรี” ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “เส้นทางสายนี้คงเป็นแม่น้ำลพบุรีสายเดิม และพระนางจามเทวีเดินทางจากละโว้ ขึ้นไปครองเมืองหริภุญไชย ตรงปากช่องท้องพระหมมาสน์แม่น้ำลพบุรี เป็นสายตรงขึ้นทางเหนือ (ปัจจุบันเรียกแม่น้ำบางขาม) ผ่านหน้าวัดไธย (อ.ท่าม่วง) ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาทาง อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์” (วรรณศิริ เดชะคุปต์ และปรีดี พิศณุวิถี, 2554: 245)

ภาพที่ 1 การท่องเที่ยวแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี
บันทึกภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2561

แม่น้ำบางขาม เป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ มีความยาวเพียง 20 กิโลเมตร ซึ่งมีต้นกำเนิดจากคลองในเขตอำเภอบ้านหมี่ ไหลไปรวมกับแม่น้ำลพบุรี ในเขตอำเภوتاม่วง จังหวัดลพบุรี ลุ่มแม่น้ำบางขามลพบุรี เป็นสายน้ำแห่งวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งนักโบราณคดีเชื่อว่าเดิมชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2555: ออนไลน์) โดยในอดีตชาวบ้านอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำบางขาม รวมถึงทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญ มีวัดวาอารามมากมาย นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้ใช้แม่น้ำดังกล่าวเป็นเส้นทางสัญจรในการทำบุญ รวมถึงได้ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำบางขาม ทั้งการอุปโภค บริโภค การเกษตร การปศุสัตว์โดยการเลี้ยงปลากระชัง และการนันทนาการ เช่น การจัดงานประเพณีแข่งเรือยาว เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เฉกเช่น อุทยานธรรมชาติท่องเที่ยวในยุโรป และประเทศอื่น ๆ ที่ได้พยายามจะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแม่น้ำบางขามสายนี้ ไม่ได้เป็นที่สัญจรทางเรือของคนในชุมชนดังเช่นในอดีต หากแต่ว่าแม่น้ำบางขามยังคงความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตและจิตใจของชาวบ้านบริเวณลุ่มแม่น้ำ

บางขาม ทว่าในช่วงหนึ่งแม่น้ำบางขามประสบกับปัญหาภาวะเสื่อมโทรมน้ำเน่าเสีย อันเนื่องมาจากการทิ้งขยะ และทิ้งน้ำเสียจากบ้านเรือนของประชาชน การปล่อยน้ำปนเปื้อนสารเคมีจากการเกษตร และปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ทำให้แม่น้ำบางขามสายน้ำไม่มีการสัญจรทางเรือ คือ ปัญหาฝักตบขวางแน่น ลำคลอง ปิดเส้นทางสัญจรทางน้ำเกือบทุกแห่ง อีกทั้งยังเป็นสาเหตุที่ทำให้แม่น้ำเน่าเสีย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาถึงการพัฒนาระบบทางท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาแม่น้ำสายนี้ให้กลับมาสัญจรได้อีกครั้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ในเขตแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การศึกษาบริบทพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งหมด 30 คน โดยแบ่งเป็น ผู้นำชุมชนที่อยู่บริเวณแม่น้ำบางขาม และชุมชนที่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม จำนวน 9 คน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม จำนวน 12 คน ที่มีหน้าที่ดูแลวัดโดย วัดท่าโขลง วัดท่าช้าง วัดกำแพง วัดธรรมิการาม วัดทองคั่ง วัดเทพอำไพ วัดคู้ท่าเสา วัดมหาสอน วัดบางพิง วัดวงศ์เทพ วัดห้วยแก้ว วัดละ 1 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 9 คน และการสนทนาแบบกลุ่มกับผู้ที่ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำบางขาม จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน เนื่องจากวิธีการดังกล่าวสามารถให้ข้อมูลสำหรับผู้วิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์และอธิบายแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยที่แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ (Documentary Research) จากฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางแม่น้ำบางขาม และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม เช่น วัดต่าง ๆ และสำรวจพื้นที่ที่จะลงภาคสนามดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 2 การลงภาคสนามดำเนินการวิจัย ดังนี้

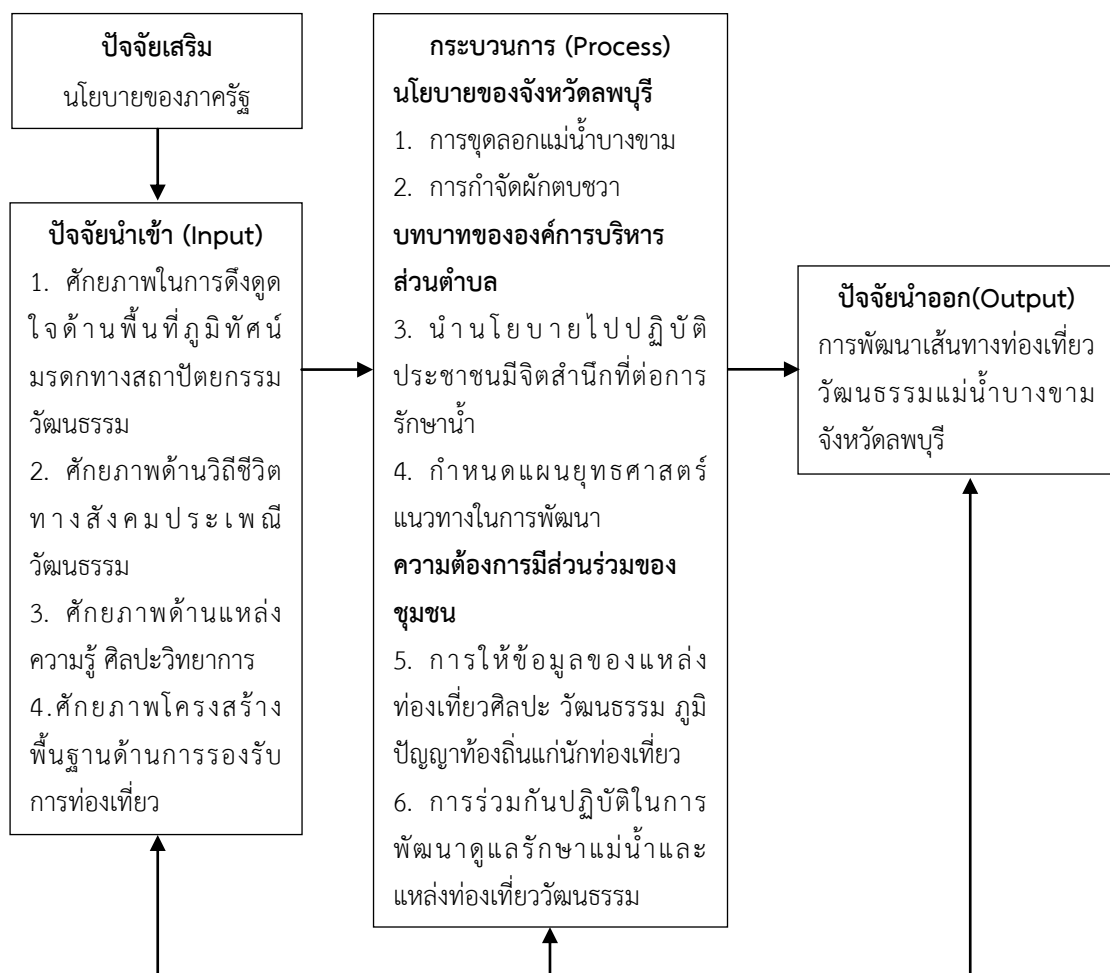
การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาบริบทพื้นที่ศึกษาตามสภาพความเป็นจริงของเส้นทางท่องเที่ยวแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี โดยศึกษาลักษณะแม่น้ำบางขาม ลักษณะประชากร แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเศรษฐกิจ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์หลัก คือ ข้อคำถามซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน 2) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 9 คน 3) ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 12 คน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ประโยชน์จากแม่น้ำบางขาม จะดำเนินการสนทนากลุ่มตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน

ระยะที่ 3 สรุปผลการปฏิบัติการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี โดยการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยการพรรณนาความ และ

นำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ มาร่วมอธิบายพรรณนาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขามจังหวัดลพบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจากมีฝักตบขวางขึ้นหนาแน่นทำให้เกิดขวางเส้นทางสัญจรทางน้ำเป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสีย อีกทั้งยังมีปัญหาด้านสะพานบางแห่งในบริเวณแม่น้ำบางขามมีลักษณะเตี้ยเกินไปทำให้น้ำเรือนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ลอดผ่านสะพานนี้ไม่ได้ และยังมีปัญหาในด้านท่าเทียบเรือหน้าวัดมีสภาพชำรุดไม่พร้อมต่อการใช้งานและไม่มีความปลอดภัยชาวบ้านในชุมชนขาดความร่วมมือในการพัฒนาแม่น้ำบางขาม และส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม โดยสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาจากการพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่องของภาครัฐในด้านการกำจัดสิ่งปฏิกูลทางน้ำ เช่น ฝักตบขวาง ที่เกิดขึ้นหนาแน่นบริเวณแม่น้ำบางขาม อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก จึงไม่มีเวลาในการดูแลพัฒนาแม่น้ำบางขาม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขามจังหวัดลพบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชาวบ้านในชุมชนใช้ประโยชน์ทางน้ำจากแม่น้ำบางขามในการอุปโภคบริโภค ทำการประมง แต่ในด้านของการพัฒนายังไม่ให้ความสำคัญและความสนใจเท่าที่ควรเนื่องจากขาดความมั่นใจว่าจะพัฒนาแม่น้ำบางขามแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ยอดนิยมให้นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้ ชาวบ้านยังขาดผู้นำที่มีความสามารถในการให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี โดยผลการวิจัยสามารถอธิบายเป็นแนวทางต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. ควรมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีหลากหลายนอกเหนือจากการท่องเที่ยวที่เป็นการล่องเรือเที่ยวแหล่งวัฒนธรรมซึ่งเป็นการล่องเรือเที่ยวชมวัดที่ติดกับแม่น้ำ ควรมีกิจกรรมอย่างอื่นให้นักท่องเที่ยวอีก เช่น การมีเรือถีบ เรือพายให้กับนักท่องเที่ยว การจัดให้มีกิจกรรมทางบกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การปั่นจักรยานเที่ยวชมธรรมชาติโดยการปั่นจักรยานเที่ยวชมทุ่งนาเขียวชอุ่ม การจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น ร้านกาแฟที่มีสไตล์การจัดร้านแบบทันสมัยผสมผสานกับธรรมชาติที่สวยงาม ร้านนวดสปา ไว้รองรับให้กับนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลาย เป็นต้น

2. ภาครัฐควรส่งเสริม ในด้านงบประมาณ เครื่องจักร บุคลากรในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีนโยบายในการกำจัดฝักตบขวางอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดูแล กำกับการแพร่พันธุ์ของฝักตบขวางในแม่น้ำบางขามเพื่อให้แม่น้ำมีความสะอาดเพื่อให้เรือกับมาสัญจรได้อีกครั้งเป็นการเตรียมความพร้อมในการบริการรองรับนักท่องเที่ยวที่สัญจรทางเรือ นอกจากนั้นภาครัฐควรมีการจัดทำ

โฆษณาประชาสัมพันธ์แสดงให้เห็นถึงจุดเด่น เอกลักษณ์ วัฒนธรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและจัดเตรียมแผนการท่องเที่ยว แผนการรองรับนักท่องเที่ยว บุธนะท่าเรือหน้าวัด ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม

3. ประชาชนควรให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือกับภาครัฐในการที่จะตอบสนองกับนโยบายของภาครัฐที่จะพัฒนาแม่น้ำให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม เรียนรู้ ผักผ่น ในการอยู่ร่วมกัน พัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

4. ผู้นำชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการในการช่วยเหลือประชาชน รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา ทั้งทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นำความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาอบรมให้กับคนชุมชน จัดโครงการพาสมาชิกในชุมชนไปศึกษาดูงานตามสถานที่ท่องเที่ยวที่มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เหมือนกับที่ชุมชนต้องการจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับข้อวัตุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี ตามผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาจากภูมิผักผ่น ขันหนาแน่นทำให้เกิดขวางเส้นทางสัญจรทางน้ำเป็นสาเหตุทำให้น้ำเน่าเสีย อีกทั้งยังมีปัญหาด้านสะพานบางแห่งในบริเวณแม่น้ำบางขามมีลักษณะเตี้ยเกินไปทำให้เรือนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ลอดผ่านสะพานนี้ไม่ได้ และยังมีปัญหาในด้านท่าเทียบเรือหน้าวัดมีสภาพชำรุดไม่พร้อมต่อการใช้งานและไม่มีความปลอดภัย ชาวบ้านในชุมชนยังขาดความร่วมมือในการพัฒนาแม่น้ำบางขาม และส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม โดยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่องของภาครัฐในด้านการกำจัดสิ่งปฏิกูลทางน้ำ เช่น ผักผ่น ขันหนาแน่น บริเวณแม่น้ำบางขาม อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักจึงไม่มีเวลาในการดูแลพัฒนาแม่น้ำบางขาม ซึ่งผลจะสำเร็จได้โดยต้องอาศัย ชาวบ้านในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ในเรื่องการมีส่วนร่วม ที่จะช่วยกันพัฒนาแม่น้ำบางขามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้สำเร็จ ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญาพร พัฒนผล (2554) ที่มีการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี โดยพบว่าการท่องเที่ยวอาจจะส่งผลกระทบในแง่ของมลภาวะทางเสียงและขยะที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว โดยตัวแทนชุมชนมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการวางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว การให้บริการทางการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลและความรู้ด้านวิถีชุมชนแก่นักท่องเที่ยว รวมไปถึงด้านบริการขนส่ง

ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวมีความคิดเห็นที่หลากหลายต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ หากสามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวได้ก็จะส่งผลดีต่อเพชรบุรีทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เกิดการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน และการท่องเที่ยวของเพชรบุรีจะเป็นที่รู้จักมากขึ้น รวมถึงส่งผลดีต่อแม่น้ำเพชรบุรีที่คนจะได้หันมาใส่ใจดูแลแม่น้ำเพชรบุรีให้มากขึ้น ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การบริการทางการท่องเที่ยว และการจัดการภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา โดยอาจประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน แหล่งท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ในเขตแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในชุมชนใช้ประโยชน์ทางน้ำจากแม่น้ำบางขามในการอุปโภค บริโภค ทำการประมง แต่ในด้านการพัฒนายังไม่ให้ความสำคัญและความสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากขาดความมั่นใจว่าจะพัฒนาแม่น้ำบางขามแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวได้ ชาวบ้านยังขาดผู้นำที่มีความสามารถในการให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งในประเด็นนี้ สอดคล้องกับ โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วยการตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ควรมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่หลากหลาย นอกเหนือจากการท่องเที่ยวที่เป็นการเล่นเรือเที่ยว แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม เช่น การมีเรือถีบ เรือพาย ให้กับนักท่องเที่ยว การจัดให้มีกิจกรรมทางบกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การปั่นจักรยานเที่ยวชมธรรมชาติ การจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น ร้านอาหารที่มีสไตล์การจัดร้านแบบทันสมัยผสมผสานกับธรรมชาติที่สวยงาม ร้านนวดสปา ไว้รองรับให้กับนักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลาย 2) ภาครัฐควรส่งเสริมในด้านงบประมาณ เครื่องจักร บุคลากรในด้านการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีนโยบายในการกำจัดผักตบชวาอย่างจริงจังและต่อเนื่องดูแล กำกับ การแพร่พันธุ์ของผักตบชวาในแม่น้ำบางขาม เพื่อให้แม่น้ำมีความสะอาดเพื่อให้เรือกับมาสัญจรได้อีกครั้ง เป็นการเตรียมความพร้อมในการบริการรองรับนักท่องเที่ยวที่สัญจรทางเรือ นอกจากนั้นภาครัฐ

ควรมีการจัดทำโฆษณาประชาสัมพันธ์แสดงให้เห็นถึงจุดเด่น เอกลักษณ์ วัฒนธรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และจัดเตรียมแผนการท่องเที่ยว แผนการรองรับนักท่องเที่ยวบูรณะทำเรือหน้าวัด ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม 3) กระตุ้นประชาชนให้เข้าใจและให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือกับภาครัฐในการที่จะตอบสนองกับนโยบายของภาครัฐที่จะพัฒนาแม่น้ำให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม เรียนรู้ฝึกฝนในการอยู่ร่วมกัน พัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับ สุเทพ สิงห์มาพะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในมุมมองของผู้ประกอบการท่องเที่ยวและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต พบว่า ประชาชนในท้องถิ่น ต้องเป็นผู้ริเริ่มกำหนดแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ที่รองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น รวมถึงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาปกป้องรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) อบรบผู้นำชุมชนให้เป็นศูนย์กลางในการในการช่วยเหลือประชาชน รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษาทั้งทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นำความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาอบรมให้กับคนชุมชน จัดโครงการพาชาวบ้านในชุมชนไปศึกษาดูงานตามสถานที่ท่องเที่ยวที่มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เหมือนกับที่ชุมชนต้องการจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549: 248 - 256) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วในการศึกษาคครั้งนี้ คือ วัด และชุมชนในเขต ลุ่มแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานอยู่ 8 ขั้นตอน เนื่องจากการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่เดิมแต่รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ คือเป็นกิจกรรมล่องเรือในแม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี ซึ่งในพื้นที่ที่ทำการศึกษายังไม่มีรูปแบบของการท่องเที่ยวทางเรือ จึงมีแนวคิดหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาปรับใช้กับงานวิจัยนี้ได้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัดลพบุรี ทำให้ทราบปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการพัฒนา แม่น้ำบางขาม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในบริเวณแม่น้ำบางขาม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีแบบแผนนโยบายที่ชัดเจนและจริงจังในการพัฒนา
2. ควรมีองค์ความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวระดับประเทศ
3. ควรเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แม่น้ำบางขาม จังหวัด

ลพบุรี

4. ควรส่งเสริมการให้ความร่วมมือของประชาชนในบริเวณแม่น้ำบางขาม

เอกสารอ้างอิง

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). **การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์
- ปรัชญาพร พัฒนผล. (2554). **การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณศิริ เดชะคุปต์ และ ปรีดี พิศภูมิวิถิ. (2554). **กรุงเก่า เล่าเรื่อง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2555). **แม่น้ำบางขาม**. ค้นเมื่อ 10 มกราคม 2561, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/แม่น้ำบางขาม>
- สุเทพ สิงห์หาพะ. (2560). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในมุมมองของผู้ประกอบการท่องเที่ยวและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต**. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**, 3(2): ค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2561, จาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/rpu/article/view/112615/87717>
- Cohen, J. M. and Uphoff. (1981). **N.T. Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies , Cornell University .
- Dechakup, W. and Phitphumwithi, P. (2011). **Krung Kao Lao Ruang**. Bangkok: Matchon Public Company Limited. (in Thai)
- Jitangwattana, B. (2006). **Tourism Resources Development and Reservation**. Bangkok. (in Thai)
- Pattanapon, P. (2011). **The Development of Cultural Tourism Route along the Phetchaburi River**. A thesis of the Degree of Master of Art Cultural Management college of Innovation , Thammasat University. (in Thai)
- Singhalah, S. (2017). *Development of Sustainable Tourism at Kamala Sub-district and Kathu District, Phuket in Tourism Operators' and Local Government Officer' Perspective*. **Journal of Humanities and Social Sciences, Rajaprak University**, 3(2): retrieved on June 28th, 2018 from <https://www.tcithaijo.org/index.php/rpu/article/view/112615/87717> (in Thai)
- Wikipedia. (2012). **Bangkham River**. retrieved on January 10th, 2018 from <https://th.wikipedia.org/wiki/แม่น้ำบางขาม> (in Thai)